

умов життя, багато з яких, на жаль, мають негативне забарвлення. До них належать: зміни фізичних можливостей, втрата суспільного становища, який був пов'язаний з виконуваною роботою, зміни функцій в сім'ї, смерть або загроза втрати близьких людей, погіршення економічних умов життя, необхідність пристосовуватися до інших культурних і побутових змін. Окрім того, закінчення професійної діяльності у багатьох людей викликає радикальні зміни стилю життя. У деякого з часом додатково наступають зміни найближчого оточення і форм поведінки. Існують і позитивні сторони зміни життєвої ситуації: наявність вільного часу, можливість вільно займатися улюбленою справою, присвячувати себе розвагам чи хобі, звільнення від необхідності суперництва чи боротьби за свій стан тощо. Як зазначає Д.Кун, коли людина досягає віку 40-50 років, у неї відбувається занепад життєвих сил, енергії, бадьорості, що змушує усвідомити, що більша половина життя уже прожита. У той же час в житті виникає більше стабільності від того, що людина відмовляється від «нездійснених мрій», оскільки вважає, що є підстави (які з роками щораз підтверджуються) бути задоволеною власним життям і визнати, що колись бажані цілі в житті є недосяжними. Д. Кун називає типові неприємності, які відбуваються в житті дорослої людини: подружні розбіжності, розлучення, професійні труднощі, безробіття, проблеми із здоров'ям, фінансові неприємності, правові конфлікти, а також особисті трагедії. Д. Кун наводить припущення про існування шести складових благополуччя дорослої людини: самохвалення; позитивні стосунки з іншими людьми; автономія (особистісна свобода); вміння володіти ситуацією; мета в житті; безперервне особистісне зростання. Важливими є позитивні стосунки з іншими людьми та вміння відповідати на складні життєві вимоги. Таким чином спільне переживання життєвих радощів і горя разом з іншими обумовлює краще розуміння того, як влаштовано світ, і це допоможе людям успішно подолати період середнього віку і увійти у похилий вік [6, с.173-174].

Таким чином, здоров'я, успішність особистісного і соціально-психологічного розвитку людини у всі періоди онтогенезу і особливо у пізні роки залежить від того, наскільки людина сама є суб'єктом, творцем умов свого життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція Загальнодержавної програми «Здоров'я-2020: український вимір». Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2011 р. № 1164-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1164-2011>
2. Матеріал до педагогічних читань «В. Сухомлинський у діалозі з сучасністю: здоров'я через освіту». – Донецьк: Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2012 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sukhomlynskyi.in.ua>
3. Онтогенез // Психологічна енциклопедія / [автор-упорядник О.М.Степанов]. – К.: Академвидав, 2006. – 424 с. – С.232
4. Erikson E. Childhood and Society. 2th Edition / Erik Erikson. – New York: Norton, 1963. – 360 s.
5. Frager R. Personality and Personal Growth. 5th Edition / Robert Frager, James Fadiman.– Б.М.:Prentise Hall,2007.– 156 s.
6. Goon D. Essentials of psychology. Exploration and Application. Ninth Edition / Dennis Goon. – Б.М.:Homson-Vadsworth, 2007. – 720 s.

*Пецкович Д. Д., Кушнір Р. Г., Сотрихіна О. С.
Дрогобицький державний педагогічний університет імені І. Франка*

ТУРИСТСЬКО-КРАЄЗНАВЧА ПРАКТИКА - ФАКТОР РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Метою дослідження є розробка функціональної структури туристсько-краєзнавчої практики, спрямованої на розвиток творчого потенціалу майбутніх вчителів фізичної культури. У розробленій функціональній структурі практики вказані принципи проведення, форми організації та зміст практики, запропоновані інноваційні підходи та технології до організації практичної роботи і формування позитивної мотивації до виконання професійних завдань.

Ключові слова: функціональна структура, навчальна практика, принципи, інноваційні підходи, творчий потенціал.

Пецкович Д. Д., Кушнір Р. Г., Сотрихіна О. С.. Туристско-краеведческая практика - фактор развития творческого потенциала будущих учителей физической культуры. В статье предложена модель туристско-краеведческой практики, направленная на развитие творческого потенциала будущих учителей физической культуры. Предложенная модель представляет собой систему взаимосвязанных организационно-деятельностных и учебно-методических составляющих, которые определяют ее содержание и методологию. Описана структура и методика организации и проведения практики в соответствии с целью и поставленными задачами. Определены основные принципы организации практики и необходимые педагогические условия для эффективного развития творческого потенциала студентов.

Ключевые слова: модель, учебная практика, педагогические условия, творческий потенциал.

Petskovich D., Kushnir R., Sotryhina O. The travel and local lore practice – factor in the development of creative potential of future teachers of physical culture. Composed a model of travel and local lore practices aimed at developing the creative potential of future teachers of physical culture. The model is a system of interconnected organizing-activity and educational components, that defining the contents and methodology. Described the structure and method of organization practice in accordance to purpose and tasks. Identified a basic principle of practice and pedagogical conditions, necessary for the effective development of creative potential of students. The significance of the proposed model is due to the following factors: motivation - is the desire of students to communicate with children, desire to help in their development and formation; educational orientation - manifested in pursuit of the developmental educational environment; ability to teach - desire to acquire practical skills to apply the theoretical knowledge in practice. Formation of creative potential in the tourism and local history practice occurs under conditions consistent interaction between the two components practices - organizational and educational.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Підвищення рівня освіти, що є необхідною умовою на шляху інтеграції України у Європейське співтовариство, висуває нові вимоги до підготовки педагогічних кадрів. В умовах стрімкої інформатизації суспільства та швидкого наукового і технічного розвитку виникає гостра потреба у підготовці творчо-активних особистостей, здатних до саморозвитку, самоосвіти готових швидко приймати рішення і знаходити вихід у складних та непередбачуваних ситуаціях. Сучасні освітні тенденції, зокрема впровадження Болонського процесу, спрямовані на подолання репродуктивного характеру у навчально-виховному процесі, самоосвіту, що, в свою чергу, передбачає формування творчої активності студентів і розвиток їх творчого потенціалу. Це стосується і вищої фізкультурно-педагогічної школи, завданням якої є підготовка високоосвічених ініціативних фахівців, здатних не тільки до використання а й створення нових педагогічних технологій, і які будуть поєднувати функції педагога, дослідника та інноватора. Враховуючи вище сказане актуальним у підготовці майбутніх вчителів фізичної культури є створення умов до формування творчого потенціалу та використання творчості у майбутній професійній діяльності. Одним із основних компонентів професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури є практика, важливим завданням якої сформувати вміння творчо застосовувати науково-теоретичні знання і практичні навички, отримані при вивченні не тільки педагогіки та психології а й спеціальних туристсько-краєзнавчих дисциплін [5]. Тому продуктивним для нашого дослідження є розгляд туристсько-краєзнавчої практики як засобу реалізації та розвитку індивідуальних особливостей особистості студента, зокрема розвитку творчого потенціалу.

Аналіз літературних джерел та публікацій. Питання якісної фахової підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної педагогічної діяльності були предметом дослідження ряду науковців (Гнітецька Т. В., Карченкова М.В., Кошолоп А.С., Ткачівська І.М.). Дослідженням розвитку творчого потенціалу вчителя займалися такі вчені як Сисоєва С.О., Кічук Н.В. Пономарьов Я.А. Посталюк Н.Ю та ін. Навчально-пізнавальному та виховному аспекту туризму, особливо аматорському, шкільному, спортивно-оздоровчому присвячено праці таких науковців як: Ганопольський В., Головашенко О.В., Дмитрук С.В., Костриця М.Ю., Устименко Л.М.. Однак залишається відкритим питання ролі туристсько-краєзнавчої роботи у формуванні творчого потенціалу студентів а також на сьогодні відсутній механізм розвитку творчого потенціалу майбутніх вчителів фізичної культури у процесі туристсько-краєзнавчої роботи. Наявність вищезазваних обставин визначає актуальність даного дослідження.

Мета дослідження. Розробити функціональну структуру розвитку творчого потенціалу майбутніх вчителів фізичної культури у процесі туристсько-краєзнавчої практики.

Виклад основного матеріалу з аналізом отриманих результатів. Практика, як філософська категорія пояснює не лише предметно-перетворюючу діяльність людей, спрямовану на задоволення їх матеріальних і духовних потреб але й чуттєво-емоційну діяльність окремої людини. Практична діяльність це багатогранна за змістом, складна і цілісна система, що включає такі компоненти як мета, завдання, потреби, мотиви, предмет на який спрямована діяльність, засоби досягнення мети та результат діяльності. Розроблена функціональна структура практики являється важливим компонентом цілісної педагогічної системи з розвитку творчого потенціалу майбутніх вчителів фізичної культури у процесі туристсько-краєзнавчої роботи. Тому основними елементами туристсько-краєзнавчої практики є:

- мета – розвиток творчого потенціалу студентів
- зміст туристсько-краєзнавчої практики відображений сукупністю різних форм та видів туристсько-краєзнавчої роботи, відібраний відповідно до вимог професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури та індивідуальних творчих можливостей студентів.
- форми, методи, прийоми практичної діяльності студентів спрямовані на розвиток їх творчого потенціалу.

За С.В. Шепелюк взаємозв'язок пізнання і практики зумовлюється такими факторами [7]:

- ✓ у практичній діяльності народжуються пізнавальні стосунки, що є основою практики і забезпечують її розвиток. Практичне ставлення людини до дійсності є первинним, основним і визначальним, тому що практика – основа існування та розвитку людини і суспільства в цілому;
- ✓ практика – це основа кожного пізнавального акту, розкриття законів і закономірностей природи і суспільства;
- ✓ практика виступає рушійною силою пізнання, що дає необхідний фактичний матеріал, який підлягає узагальненню і теоретичній обробці.

практика є сферою застосування знань, і в цьому розумінні вона – кінцева мета пізнання Метою розробки та реалізації функціональної структури практики є підвищення рівня розвитку творчого потенціалу студентів у процесі туристсько-краєзнавчої роботи, шляхом оптимальної взаємодії її складових у відповідності до принципів та педагогічних умов. Згідно зі сформульованою метою туристсько-краєзнавчої практики визначаються її основні завдання:

1. Сформувати мотивацію студентів до туристсько-краєзнавчої діяльності.

2. Вивчити та охарактеризувати територіальні особливості природних, та історико-культурних ресурсів для цілей туризму.

3. Оволодіти методикою організації та проведення масових туристських та фізкультурно-оздоровчих заходів.

4. Навчитись застосовувати інноваційні навчальні технології у туристсько-краєзнавчій діяльності.

Для виконання зазначених завдань необхідно створити оптимальні умови, які б одночасно сприяли розвитку творчого потенціалу і творчих здібностей студентів. Важливою умовою формування творчого потенціалу у будь-якій діяльності є зацікавлення процесом самої роботи. Тому важливо сформувати мотивацію до туристсько-краєзнавчої роботи, складовою частиною якої є інтерес до здобуття знань, формування навичок та вмінь застосовувати їх під час майбутньої професійної діяльності. Важливо також уміти використовувати інноваційні навчальні технології при вирішенні різних туристсько-краєзнавчих завдань та організації туристських заходів. З метою розвитку творчого потенціалу майбутніх вчителів фізичної культури у процесі туристсько-краєзнавчої роботи нами розроблена функціональна структура туристсько-краєзнавчої практики. (рис 1).

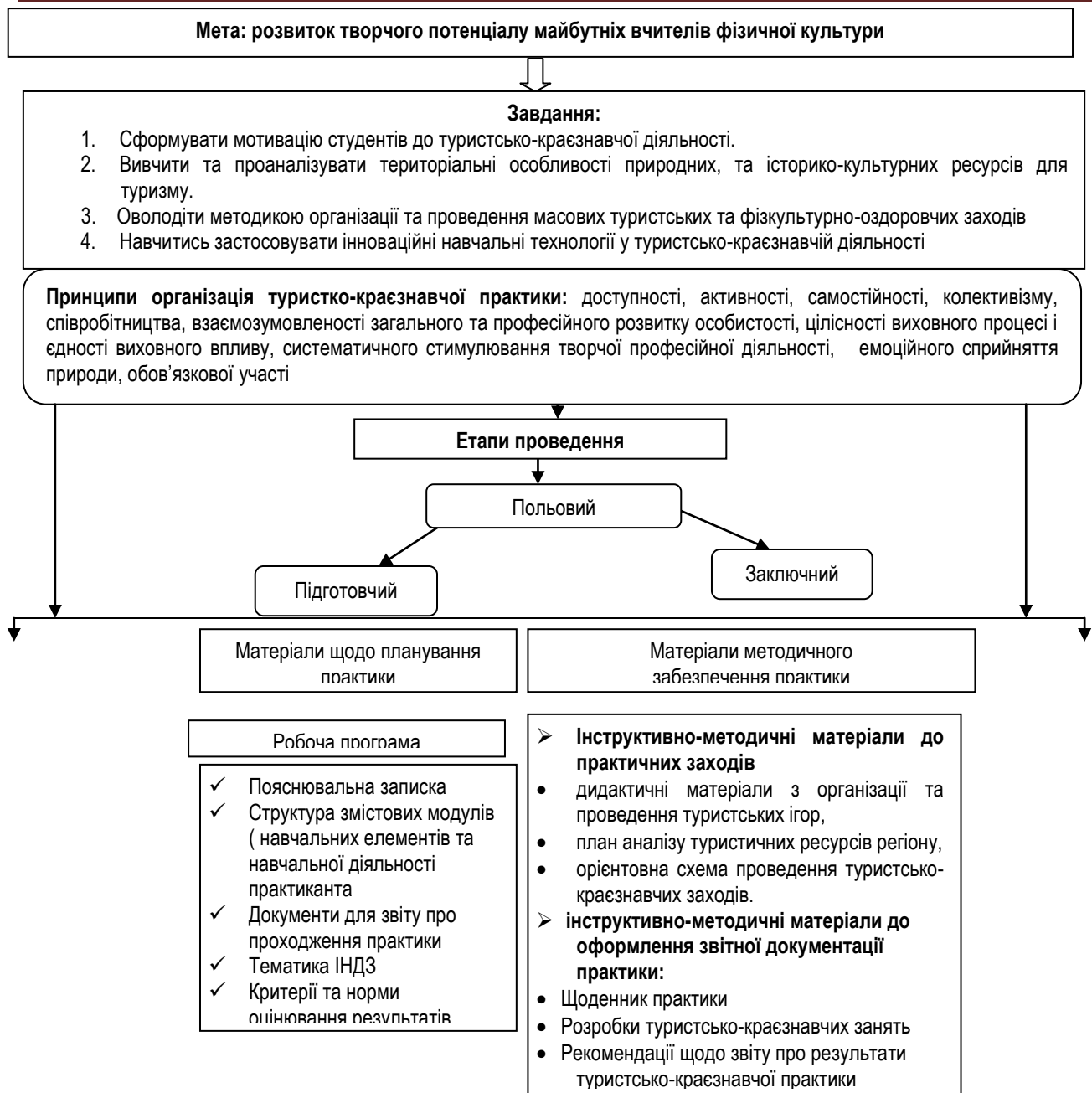

Рис. 1 Функціональна структура туристсько-краєзнавчої практики з розвитку творчого потенціалу майбутніх вчителів фізичної культури

Практична підготовка майбутніх вчителів фізичної культури розглядається як важлива складова їх професійної підготовки. Результатом такої підготовки є поглиблення теоретичних знань, вироблення умінь і навичок практичної діяльності у навчально-виховних закладах, розвиток творчого потенціалу особистості. Відповідно туристсько-краєзнавча практика ґрунтується на тих самих принципах, що і процес навчання в цілому:

- *послідовності* – полягає у безперервності педагогічного процесу у туристсько-краєзнавчій роботі та поступовість і наступництво у виховній роботі;
- принцип *доступності* у туристській діяльності реалізується через її зміст. Демократичність у туристсько-краєзнавчій діяльності передбачає успішну участь у ній школярів з будь-яким рівнем фізичного, інтелектуального та емоційного розвитку. Недотримання цього принципу, а також принципу послідовності проявляється у спробах окремих керівників провести складний похід із недостатньо підготовленими школярами [3];
- *зв'язку теорії і практики* - застосування на практиці теоретичних знань про природу і людину, усвідомлення їх значущості для успішної професійної діяльності;
- Принцип *цілісності виховного процесу і єдності педагогічного впливу* особливо успішно реалізується у процесі туристсько-краєзнавчої практики, яка здатна одночасно впливати на інтелектуальну, емоційну, та волюву сфери особистості учнів, здійснювати органічне злиття освітнього, виховного й оздоровчого процесів [3];
- *активності та ініціативності* - активна професійна позиція, прояв принциповості, послідовного відстоювання власних поглядів, психологічне налаштування на соціально-педагогічну діяльність, вироблення індивідуального творчого підходу до

Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)

професійної діяльності, знаходження оптимальних шляхів і засобів творчого розв'язання соціально-педагогічних ситуацій, самоактуалізація та самореалізація студентів у професійній діяльності;

- *самостійності* – реалізується у різних видах самостійної діяльності;
- *вільного вибору* - врахування інтересів і потреб як студентів, так і керівників практики шляхом вибору бази проходження практики, змісту конкретних завдань у межах загальних завдань практики, тематики спільної практичної та науково-дослідницької роботи;
- *колективізму* – студенти практиканти являються колективом перед яким поставлені певні задачі, для розв'язання яких необхідна згуртованість взаємодопомоги і порозуміння. У туристсько-краєзнавчій діяльності принцип колективізму відіграє особливу роль, бо тільки згуртований колектив може подолати всі складнощі на маршруті туристичного походу, виконати поставлені завдання та досягти певних успіхів. Крім цього майбутня професійна діяльність пов'язана із роботою з дитячими колективами для якої необхідний творчий підхід та професійні навички. Завдяки реалізації принципу колективізму туризм стає дієвим засобом різнобічного впливу на особистість [3];
- *співробітництва* - створення у процесі практики умов, за яких відносини між студентом і керівником практики будуються на пріоритеті довіри і партнерства, студент усвідомлює себе самостійним суб'єктом професійної діяльності [2, с. 14-15];
- *систематичного стимулювання творчої професійної діяльності практикантів* (з боку викладачів, керівників практики) та самостимулювання (під впливом сформованої у студентів мотивації щодо творчої професійної діяльності) [1, с. 118-120];
- *обов'язкової участі* - полягає у необхідності залучення всіх учасників туристсько-краєзнавчих заходів до їх підготовки та проведення, обов'язкової участі студентів практикантів у роботі на всіх етапах проходження практики;
- моцінного сприйняття природи* – реалізувався через стимулювання викладачем у студентів певного емоційного стану, почуттів, захоплення красою рідного краю, яку вони споглядали під час походів, екскурсій, змагань; формування вміння володіти своїм настроєм, емоціями, переживаннями, що активізують навчально-пізнавальну діяльність [6].

Реалізація зазначених принципів у процесі проходження практики є однією з умов її ефективності. Важливе значення для реалізації мети і завдань туристсько-краєзнавчої практики мають тривалість, форми і терміни її проведення. Аналіз навчальних планів вищих педагогічних навчальних закладів III - IV рівнів акредитації щодо практичного компоненту підготовки фахівців показав, що найбільш виправданою, на наш погляд, є організація туристсько-краєзнавчої практики у літній період після другого курсу навчання. Таким чином буде дотриманий принцип наступності, послідовності та безперервності. Туристсько-краєзнавча практика носить загально розвиваючий та творчий характер і є етапом підготовки студентів до педагогічної практики в школі, яка як правило проводиться на старших курсах. Практика проводиться влітку, без відриву студентів від навчання, що зумовлено важливістю оволодіння студентами системою теоретичних знань. Важливим для розвитку творчого потенціалу і професійних здібностей є робота з колективами дітей, тому під час проходження практики студенти залучаються до роботи в дитячих оздоровчих таборих. Такого виду практична робота має свою специфіку, що виявляється в цілях і завданнях, змісті, методах та організаційних формах роботи в дитячому оздоровчому таборі, комплектуванні дитячих загонів, плануванні виховної роботи загонних вожатих [6]. Мета, зміст та завдання туристсько-краєзнавчої практики передбачає залучення студентів до таких видів діяльності, які спрямовані на формування їх творчого потенціалу і відповідають функціям вчителя фізичної культури. До таких функцій відносимо: комунікативну, організаторську, діагностичну, прогностичну, попереджувально-профілактичну. Туристсько-краєзнавча практика закономірно проводиться у три етапи: підготовчий, основний, завершальний. Підготовча робота до туристсько-краєзнавчої практики передбачає опрацювання студентами літературних та картографічних матеріалів, ознайомлення їх із методикою та правилами проведення туристських заходів, основними методами туристсько-краєзнавчих досліджень.

Другий (основний) етап практики пропонуємо поділити на дві частини. У першій частині практики проводиться табірний збір студентів на і організовується туристичний похід та екскурсійні мандрівки, під час яких збирається краєзнавчий матеріал і проводиться пошуково-дослідна робота. Після походу студенти опрацьовують зібраний матеріал і складають звіт. Крім цього проводяться туристські ігри, конкурси та змагання. Друга частина практики передбачає роботу у літніх оздоровчих таборих. Під час практики студенти повинні оволодіти методикою проведення краєзнавчо-туристичних досліджень та масових туристично-рекреаційних заходів з метою успішного використання їх у майбутній професійній діяльності.

На третьому завершальному етапі практики проводиться опис проведених екскурсій та туристичного походу. Документування досліджень туристичних ресурсів та туристичних об'єктів. Формулювання висновків, щодо розвитку різних видів туризму на території що вивчається. Оформлення відео та фотоматеріалів практики. Складання звіту.

Пропонована функціональна структура туристсько-краєзнавчої практики включає організаційно-діяльнісні та навчально-методичні компоненти. До організаційно-діяльнісних компонентів відносимо мотиваційний, змістовий та діяльнісний, які визначають усі необхідні умови, форми та методи організації і проведення практики.

Мотиваційний компонент реалізується через мобілізацію взаємозалежних мотивів та зацікавленості студентів у засвоєнні необхідних знань потрібних при виконанні практичних завдань. Усвідомлення потреби у власному креативному розвитку для здійснення успішної професійної діяльності, зокрема, проведення туристсько-краєзнавчої та дозвілєвої роботи з учнями. *Змістовий* компонент реалізується через безпосереднє виконання практичних завдань, пов'язаних із організацією та проведенням туристських та дозвілєвих заходів, екскурсій, туристичного походу, туристських ігор тощо, а також у процесі дослідження туристично-рекреаційного потенціалу території.

До *діяльнісного* компоненту відносимо форми, методи та прийоми практичної діяльності студентів спрямовані на розвиток їх творчого потенціалу. Важливою умовою діяльнісного компоненту практики є інноваційний підхід до організації навчально-практичної роботи. До навчально-методичного компоненту відносяться матеріали щодо планування та методичного забезпечення практики [4]. Планування практики проводиться відповідно до робочої програми, яка повинна містити пояснювальну записку, зміст кожного етапу практики, документи для звіту про проходження практики, критерії оцінювання результатів практики. Методичне забезпечення практики складають методичні рекомендації та інструктивно-методичні матеріали.

ВИСНОВКИ

Оскільки важливою складовою фахової підготовки майбутніх вчителів до професійної педагогічної діяльності є практична підготовка а творчий потенціал учителя є однією з умов його ефективної та успішної роботи нами була розроблена функціональна структура туристсько-краєзнавчої практики, метою якої є розвиток творчого потенціалу майбутніх вчителів фізичної культури. Її значущість зумовлена низкою чинників: цілемотиваційним – полягає у прагненні студентів до спілкування з дітьми, бажання допомогти в їх розвитку і становленні, виховної спрямованості - проявляється у прагненні створити розвивальне виховне середовище; виховної вмілості – бажання набути практичні навички і вміння, застосувати теоретичні знання на практиці. Формування творчого потенціалу у процесі туристсько-краєзнавчої практики відбувається за умов послідовної взаємодії всіх елементів практики, і забезпечується реалізацією організаційно-діяльнісних та навчально-методичних компонентів практики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волошенко, О. А. Формування готовності майбутнього вчителя до педагогічної творчості в умовах коледжу : дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Волошенко Олена Валентинівна. – К., 2000. – 180 с.
2. Галагузова, Ю. Н. Социальная педагогика : практика глазами преподавателей и студентов : пособие для студ. / Ю. Н. Галагузова, Г. В. Сорвачева, Г. Н. Штинова. – М. : Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС, 2001. – 224 с.
3. Грабовський, Ю.А. Спортивний туризм: / Ю.А. Грабовський, О.В Скалій// Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – С. 232-235.
4. Равлюк, Т.А. Развитие творческого потенциала будущих социальных педагогов в процессе социально-педагогической практики. дис. канд. пед. наук. /Т.А. Равлюк. – Чернівці – 2012. С. – 109.
5. Ткачівська І. М. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до туристсько-краєзнавчої роботи з учнями: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / І.М. Ткачівська ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В.Гнатюка. – Т., 2009. – 21 с. – укр.
6. Турська, О.В. Організаційно-дозвілєва практика як невід'ємна складова професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів [Електронний ресурс] / О. В. Турська // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах . – 2014. – Вип. 36. – С. 411-418. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pfto_2014_36_61.pdf
7. Voloshenko, O.A. (2000), Formuvannya gotovnosti maybutnogo vchitelya to pedagogichnoї tvorchoї minds in college: dis. cand. ped. sc., 13.00.04, Kiev, Ukraine.
8. Galaguzova, Y.N., Sorvacheva, G.V. and Shtinova, G.N. (2001), Social pedagogika, practice eyes tutors and students, a guide for students. M., humanity. ed. Center VLADOS, Russian.
9. Grabovsky, Y.A., Skaliy, O.V. (2008), Sport tourism, *Navchalnyy posibnik*, Ternopil, Ukraine, Navchalna book, Bogdan, pp. 232-235.
10. Turska, O.V. (2014), Organizatsiyno-dozvilljeva practice yak nevid'emna warehouses profesijnoї pidgotovki maybutnih sotsialnih pedagogiv [Electron resource], Pedagogika formuvannya tvorchoї osobistosti in vischij i zagalnoosvitniy schools, Vol. 36, pp. 411-418.
11. Shepelyuk, S.V. (2010), Practice yak nevid'emna warehouses profesijnoї pidgotovki fahivtsya (theoretical aspect istorichny) / Naukovi pratsi, *Naukova-methodical journal*, T. 136, Vol.123, Type of CHDU Peter Mogilii, pp. 80-83.

УДК: 376.3+37.015.3+616.22-008.5+372.4

Подгорна В.В.

Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського.

СТАН ЗОВНІШНЬОГО І ФОНАЦІЙНОГО ДИХАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

В статті показано, що у дітей з тяжкими порушеннями мовлення поряд із розладами фонаційного дихання, а саме: слабкість та розсіяність повітряного струменя у 87%, стійкий стереотип патологічного дихання у 42% випадків, відзначається напруження у функції зовнішнього дихання (у 84% випадків), що безпосередньо відображається на якості продуктування мовлення.

Ключові слова: тяжкі порушення мовлення, зовнішнє дихання, фонаційне дихання, молодші школярі.

Podgorna Victoria. State of respiratory function and speech breathing at younger schoolboys with severe speech disorders. The article shows the consequences respiratory dysfunction at children with severe speech disorders. They have substantial changes in the structure of the respiratory cycle, and it is undeniable importance in forming of functional stress from other systems of an organism including speech. In 55% of students with severe speech disorders is determined by short breath; 42% of children with severe speech disorders are smallest and decrease in tidal volume; in 20% of cases there is a tendency to restriction; in 15% of cases – a tendency to bronchial obstruction, and twice as many cases of tachypnea (22%) than their peers without speech disorders. Together with the state of stress as a function of spontaneous breathing marked disorder phonational breath, namely: delicacy and distracted air jet in 87% of cases, persistent stereotype pathological breathing in 42% of children with severe speech disorders. In such a way younger students with severe speech disorders have significant deviations in respiratory function, as it directly affects the state phonational breathing and voice quality of education. So, with a significant reduction in tidal volume is marked weakness of expiration, distraction jet expiration, impetus expiration, additional air transoms. Low reserve expiratory volume is displayed in phonational breath as follows: the power of the air jet is too weak, there is a desynchronization breath. Tendency to restrictive breathing in speech is reflected mainly in additional inspiration when speaking, inefficient air flow; purposefulness power air stream is typically not sufficient. A tendency to bronchial obstruction, we observed desynchronization of respiratory movements, the power of the air stream in most cases sufficient. But there is stable steriotip pathological breathing. Tachypnea is characterized in most cases, a weak power of the air stream, there is desynchronization breaths. Conducting research showed that younger students with severe speech disorders have significant deviation in respiratory function that directly reflected the state of speech respiration and phonation on quality.